

J.W.Goethe:

TRPLJENJE MLADEGA WERTHERJA

Avtor

Johann Wolfgang Goethe se je rodil leta 1749 v Frankfurtu ob Maini v ugledni meščanski družini. Bil je nemški pesnik, dramatik, pisatelj, kritik in teoretik. Študiral je pravo v Leipzigu in Strasbourgu, že v študentskih letih se je posvečal predvsem književnosti. Leta 1775 ga je vojvoda Karl August povabil v Weimar in tam je Goethe opravljal pomembne službe na dvoru, obenem pa je bil plodovit in vsestranski književni ustvarjalec. V Weimarju se je Goethe življenjsko ustalil in se tam po 18 letih skupnega življenja poročil s Christiano Vulpius, s katero je imel tudi sina Augusta. Goethe je veliko potoval po Nemčiji in celotni Evropi, najbolj ga je zanimala predvsem Italija. Od svojih zrelih let pa do smrti je bil nekakšen nekronani kralj tedanje kulture v Evropi. Umrl je leta 1832 v Weimarju.

Goethe je najpomembnejši nemški književni klasik in hkrati tudi eden najpomembnejših evropskih književnikov. Bil je predvsem odličen pesnik, saj je objavil več knjig epske in lirske poezije. Njegovi najboljše pesnitvi sta živalski ep Lisica Zvitorepka, ki je izšel leta 1794, in pa meščanski ep, Herman in Doroteja, ki je izšel leta 1798. To je tudi najpomembnejši tekst iz predromantičnega obdobja, na ozadju dogajanj francoske revolucije opeva idilično ljubezen v izrazito patriarhalnih razmerah. Bil je tudi izvrsten dramatik, večino svojih dramskih del pa je prav tako napisal v verzih. Njegove najbolj znane drame so: Goetz von Berlichingen, 1773, Ifigenija na Tavridi, 1787, Egmont, 1788, Torquatto Tasso, 1790. Ne smemo pa pozabiti še njegovega najpomembnejšega književnega dela nasploh, to je tragedija z naslovom Faust, ki je izšla v dveh delih in sicer: 1. del 1808 in 2. del 1833. S to dramsko pesnitvijo se je v presledkih ukvarjal skoraj 60 let, prav do svoje smrti, drugi del tega dela je izšel celo po njegovi smrti. Idejo zanj mu je dala stara legenda o Faustu, opirujoča se na zgodovinsko osebo Fausta, živečega v začetku 16. Stoletja. Goethe jo je spoznal po stari ljudski povesti in igri za lutke, prvič je bila dramatisirana že v Marlowovi drami Doktor Faustus. Delo ni drama v pravem pomenu besed, ampak dramska pesnitev, z močnimi lirskimi, filozofskimi, alegoričnimi sestavinami. S svoje strani je tudi Faust močno vplival na romantiko, zlasti na razvoj romantičnih pesnitev v obliki bralne drame. Kot celota je vrh predromantične književnosti. Goethe se je uveljavil tudi kot romanopisec. Njegov prvi roman je Trpljenje mladega Wertherja, ki je tudi vplival na razvoj evropskega romana, ki je izšel leta 1774, njegovi naslednji romani so še: Učna leta Wilhelma Meistra, 1796, Izbirne sorodnosti, 1809, in Popotna leta Wilhelma Meistra, 1821. Polega vseh teh

del pa je zanimiva in pomembna tudi njegova avtobiografija z naslovom Poezija in resničnost.

1. Obdobje

Predromantika je književno obdobje, ki se je razvilo na koncu 18. stoletja, dodobra pa se je uveljavilo kot romantika v prvi polovici 19. stoletja. Izraz romantika je na začetku označeval nekaj manjvrednega – neresničnega zgoj domišljjskega kar je bilo značilno za roman. Nastala je kot odraz novega industrijskega meščanstva v Angliji, dobila enega od idejnih utemeljiteljev v Rousseauju in pozneje dozorela v Nemčiji. K njeni širitvi je pripomogel predvsem viharni čas, ki se je začel z buržoazno revolucijo v Franciji leta 1789, liberalno vstajo v Španiji in Portugalski, grško narodnoosvobodilno borbo proti turkom, poljsko vstajo, ter marčno revolucijo v Franciji leta 1848. Za romantiko so značilna; pretirana čustvenost – sentimentalizem, zgledovanje po Ossasianovih spevih, ki jih je objavil McPherson kot prevode stare keltske poezije, svetobolje, zanimanje za ljudsko slovstvo, ponovno odkritje Shakespeara, popularen je postal črni roman, značilna je tudi weimarska klasika v kateri je deloval Goethe in njegov prijatelj Friedrich Schiller. Weimarska klasika predstavlja vrh in obenem tudi zaključek obdobja predromantične književnosti. Temeljna romantična ideja je razkol med stvarnostjo in ideali.

V romantiki se razvije poseben lik junaka - romantični človek, ki je znotraj bogat, plemenit, lep, poln čustev, zmožen estetske ustvarjalnosti, vendar pa je mnenja, da ga družba zavrača in se zato umakne v samoto.

Romantična književnost se je najlepše izrazila v liriki, literarne zvrsti so: balada, sonet, romanca, gazela, roman v verzih, pisemski roman, sentimentalni roman, dramska pesnitev, epska pesnitev, melodrama. Na Slovenskem je romantična književnost trajala od leta [1830](#) do leta [1848](#), najpomembnejši predstavnik je France Prešeren.

2. Pisemski roman

Trpljenje mladega Wertherja je primer pisemskega romana. V predromantiki ga je uveljavil že S. Richardson, kasneje pa J. J. Rousseau. Trpljenje mladega Wertherja je napisano po zgledu Rousseaujevega romana Julija ali Nova Heloiza. To je psihološka avtobiografija napisana v pisemski obliki. Dogajanje je veliko bolj osebno, subjektivno in usmerjeno v junakova čustva ter zaznave. Goethe je dobil idejo, ko je bil v nekem mestu, kjer se je zaljubil v zaročenko prijatelja in ko je spoznal nekega mladega človeka, ki je kasneje napravil samomor. Ustvaril je zgodbo z novim tipom človeka, ki živi v sporu z družbo in samim seboj, tolažbo si išče v naravi, v ljubezni in na koncu celo v smrti. Spoznanje krivic ga pahne v melanholijo ali črnogledost.

V Wertherju se kaže sentimentalizem, zatekanje v naravo, občudovanje lepote, sanjarjenje o preteklosti, kar pa je tudi tipično za romantičnega junaka.

3. Vsebina

Mladi Werther piše pisma svojemu prijatelju Wilhelmu. Zgodba se začne s prvim pismom, ki je bilo poslano 4. maja leta 1771. Werther se je preselil k teti, da bi uredil zadeve okoli materine dediščine. Je izobražen umetnik, ki se veliko sprehaja po gozdovih, hribih in travnikih saj mu je narava zelo všeč. Narava mu je dajala nekakšno pribežališče pred realnim svetom. Ljudje z okolice so ga že spoznali in ga spoštovali kot gospoda. Posebno se je prikupil otrokom, ki jim je delil krajcarje. Po nekaj tednih je bil povabljen na zabavo, zato je najel kočijo in se s svojo spremljevalko in še nekim dekletom odpravil po Charlotte v Wahlheim. Med potjo do Charlotte je izvedel, da se bo Charlotte kmalu poročila, vendar mu to ni bilo pomembno. Ko so prispeli, je Werther stopil ponjo v hišo. Zagledal jo je kako daje otrokom kruh. Lotte je bila kakor njihova mati. Wertherju se je ta prizor zelo vtisnil v spomin. Pozneje je na zabavi zaplesal z njo. Dobro sta se ujela. Proti koncu zabave je veliko ljudi odšlo domov, Lotte, Werther in še nekaj drugih ljudi pa je ostalo. Lotte je predlagala igro za krajšanje časa. Ob igri je Werther spoznal kako močno se je zaljubil. Med Wertherjem in Lotte je bilo nekaj posebnega. Lotte opisuje kot najlepše in najboljše bitje na svetu. Werther jo je skoraj vsak dan obiskoval, saj ni mogel živeti brez nje, čeprav je vedel, da ima zaročenca. Obiskoval jo je tudi po vrnitvi Alberta. Albert je bil dober, delaven in izobražen človek. Wertherju njegova prisotnost ni ugajala, vendar sta vseeno postala prijatelja. Na koncu je le uvidel, da Lotte nikoli ne bo njegova, zato je brez slovesa odšel in v nekem drugem mestu nastopil državno službo, v katero ga je povabil nek poslanik, s katerim pa se ni dobro razumel. Pri njem je ostal samo zato, ker je bil dober prijatelj z grofom. Med drugim je spoznal neko gospodično, ki mu je bil kar všeč in postala sta dobra prijatelja. Zaradi tega, ker ga je vse bolj vlekle nazaj k Lotte, je odšel iz mesta in se vrnil nazaj v Wahlheim. Med potjo se je ustavil v kraju, kjer je preživljal svoje otroštvo. V Wahlheimu pa se je že marsikaj spremenilo. Lotte in Albert sta se poročila. Wertherja to nekako ne gane, saj je to imel tudi v mislih. Lotte se njegove vrnitve veseli, nad njegovo vrnitvijo

pa ni bil najbolj navdušen Albert. Teden dni pred božičem, ga je Lotte povabila na večerjo, vendar ga je prosila naj do takrat ne hodi več k njej. Werther je bil prizadet in čeprav se je skušal držati dogovora, ni zdržal. Tako je odšel k Lotte in ji izpovedal svojo ljubezen, vendar ga je ta zavrnila. Werther je odšel domov in se zamislil nad svojim življenjem. Začel je razmišljati na samomor. Pred tem je obiskal Lotte. Alberta ni bilo doma in poljubil je Lotte prvič in zadnjič. Lotte se je zavedla svoje napake in prosila Wertherja naj odide. Ker je imel Albert pištolo, je na dan, ko se je Werther umoril, poslal služabnika k Albertu, če mu posodi pištolo, pod pretvezo, da odhaja na pot in nujno rabi pištolo. Tako mu jo dostavi Albertov sluga. Preden se je ustrelil je napisal poslovilno pismo Wilhelmu, Lotte in Lottinemu očetu in v njem izrazil željo kje ga naj pokopljejo. Še pred tem je uredil zadeve z denarjem in ostalim. Ob polnoči se je ustrelil v glavo. Naslednje jutro ob 6:00 pa ga je našel hlapec v njegovi sobi ustreljenega in na pol mrtvega. Bil je še živ in vsi so ga prišli obiskat. Ko je to Lotte videla je padla v nezavest. Pokopali so ga brez slovesnosti in duhovnika, ob 23:00 na samotnem kraju, po njegovi želji.

4. *Kraj in čas dogajanja*

Zgodba se dogaja od leta 1771, ko je Werther napisal prvo pismo svojemu prijatelju Wilhelmu, pa do 23. Decembra 1772, ko se je navsezgodaj zjutraj ustrelil v glavo. Kraj dogajanja je večinoma mesto Walheim in podeželje, nekaj časa tudi neko drugo mesto, v katero odide Werther, da bi pozabil Lotte, pozneje pa se vrne v Walheim, kjer tudi umre.

5. *Ideja, tema, motivi...*

Ideja knjige je trpljenje takratnega preprostega ljudstva, saj je bil to čas številnih revolucij, vstaj in uporov. Tema je nesrečna ljubezen in trpljenje mladega Wertherja. Tematika je ljubezenska pa tudi bivanjska. Motivi so vzeti iz vsakdanjega življenja, najpomembnejši pa je motiv deljenja kruha, saj se je ravno zaradi tega prizora Werther tako močno zaljubil v Lotte. Zgradba besedila je sintetična, ubeseditveni način pa je epski.

6. *Oznake oseb*

WERTHER: Je mlad mož, rahlih živcev in močnih čustev, bister in radodaren. Razmišlja o vsem kar zaznava in si ustvarja lastne sodbe, je

redkobeseden, še največ govori o nesrečni ljubezni. Na videz deluje pasivno, vendar ni lutka, ki bi jo lahko premetavali sem ter tja. Je zelo občutljiv in hrepeni po sreči. Rad živi, vendar se mu zdi življenje prevara.

LOTTE: Wertherja je spoznala že ko je bila zaročena z Albertom, če bi ga spoznala prej, bi se zgodba verjetno iztekla drugače. Z Wertherjem sta se zelo ujela, še posebno zato ker sta si bila zelo podobna. Bila je zelo dobrega srca, ker ji je mati umrla, ko je bila še zelo mlada, je zato morala sama skrbeti za svoje brate in sestre).

WILHELM: V knjigi dobimo občutek, da je on edini, ki Wertherja resnično razume. Bil je njegov dopisovalec, čeprav v knjigi ni njegovih pisem. Wertherju je bil v veliko oporo, vendar je bil veliko bolj realističen od njega in mu je tudi predlagal naj ne obiskuje več Lotte.